

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת וירא תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף נ"ט

למטה מעשרה. והכתיב (מלכים ב ב-יא) ויעל אליהו בסערה השמים, למטה מעשרה. והכתיב (איוב כו-ט) מאחז פני כסא פרשו עליו עננו, ואמר רבי תנחום מלמד שפירש שד"י מזיו שכינתו ועננו עליו [פרשו נוטריקון קא דריש], ומשני למטה מעשרה. ופריך מכל מקום מאחז פני כסא כתיב, ומשני אישתרבוני אישתרבב ליה כסא עד עשרה ונקט ביה ע"כ. ומבואר מזה כי למטה מעשרה טפחים לא ניתנה רק לבני אדם.

ומענה יש לדון אם מלאך נקרא גם בתואר אדם, ויש לו רשות לרדת על הארץ. ולכאורה נראה מגמרא (מכות יב.) שאמרו, שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות, דכתיב (ישעיה סג-א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה. טועה שאינה קולטת אלא בצר והוא גולה לבצרה, טועה שאינה קולטת אלא שוגג והוא מזיד היה טועה שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך ע"כ. הרי דמלאך אינו בכלל אדם. אבל אכתי אין הכרח, דיש לומר הכוונה, דכיון דתורה ניתנה לבני אדם ולא למלאכים, על כן אין ערי מקלט קולטת אלא למקבלי התורה, ולא למלאכים שלא קבלוה. והלא גם לבני נח שנקראים אדם, ומצווין על שפיכת דמים, אין ערי מקלט קולטת אותם כשהורגין בשגגה, כי ניתן רק לאדם שקיבל את התורה.

אמנם מצינו במדרש (ויק"ר כא-יב) וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו לכפר בקודש וגו' (ויקרא טז-ז). אמר רבי אבהו וכי כהן גדול לא אדם היה, אלא כההוא דאמר רב סימון, פנחס שעה שהיה רוח הקודש שורה עליו היה פניו בוערות כלפידים עליו, הדא הוא דכתיב (מלאכי ב-ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו' כי מלאך ה' צבאות הוא ע"כ. ומבואר מזה דמלאך לאו בגדר אדם, ולא נכלל בהלאו דכל אדם לא יהיה באהל מועד.

ולכאורה לפי זה איך ירדו שלשה המלאכים לאברהם, הלא הארץ נתן לבני אדם דייקא, ולא

וירא אליו ה' באלוני ממרא, והוא יושב פתח האהל כחום היום (יא-א). ויש לדקדק למה לא אמר 'בחום' היום. - וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, וירא וירץ לקראתם (יח-ב). ברש"י דקדק על הלשון נצבים 'עליו', וגם מהו וירא וירא ב' פעמים, הראשון כמשמעו, והשני לשון הבנה וכו' ע"ש. - ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעבורו, כי על כן עברתם על עבדכם' (יח-ה). ולכאורה אין זה מן הנימוס לומר כן לאורחים. ומה גם שלאמיתו לא רצו ליכנס אליו, אלא אברהם הפציר בהם אל נא תעבור מעל עבדך.

ונראה דהנה בגמרא (סוכה ה.) רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה, ולא עלו משה ואליהו למרום, שנאמר (תהלים קטו-טז) השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. ופריך ולא ירדה שכינה למטה, והכתיב (שמות יט-ב) וירד ה' על הר סיני. ומשני למעלה מעשרה טפחים [מיפסקא רשותא] ע"כ.

ולכאורה יש להבין הקושיא מהא דכתיב וירד ה' על הר סיני, הא הכתוב אומר, אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם (שמות כ-יט.). וברש"י שם, וכתוב אחד אומר וירד ה' על הר סיני, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם, (דברים ד-לז) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כבודו בשמים ואשו וגבורתו על הארץ. דבר אחר הרכין שמים ושמי השמים והציען על ההר, וכן הוא אומר (תהלים יח-י) ויט שמים וירד (מכילתא) ע"כ. ואם כן באמת לא ירד ה' על ההר, אלא מן השמים דיבר עמהם. וצריכין לומר דהמקשן סבירא ליה כתירוצא בתרא שהרכין השמים על ההר, והא גופיה קשיא ליה, כיון דהארץ נתן לבני אדם, אין להוריד גם את השמים עליה, כיון שהמקום מיוחד לבני אדם.

ישוב מקשה הגמרא (שם) ולא עלה משה ואליהו למרום, והכתיב (שמות יט-ג) ומשה עלה אל האלקים, ומשני

אתה יודע, אמר להן כל יום הכפורים נודמן לי זקן אחד לבוש לבנים ונתעטף לבנים ונכנס עמי ויצא עמי, שנה זו נודמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים, ונכנס עמי ולא יצא עמי ע"כ. ובתוספות (שם) בירושלמי (יומא ה-ב בסופו) פריך והכתיב וכל אדם לא יהיה באהל מועד, ואפילו מלאכים דכתיב (יחזקאל א-י) ודמות פניהם פני אדם. ומשני דשמא שכינה היה ע"כ. ובמתנות כהונה (על המדרש כאן) העיר דאם כן הדרה קושיא לדוכתיה, איך נכנס הכהן גדול, הלא גם מלאך אין לו ליכנס. וכתב דרבי אבהו חוזר כאן ממה שאמר בירושלמי, וסבירא ליה וכל אדם, ולא מלאך ע"כ.

*

שוב ראיתי בבית האוצר (מערכת א כלל קיב) שהעיר בזה אי מלאך קרוי אדם, והביא מכמה מקומות, (ולא העיר מגמרא סוכה הנ"ל). ומדבריו שם למדתי ביאור בהמדרש הנ"ל, שנתקשיתי בה תמיד, לאיזה צורך הוצרך לומר שהיה בוער אז פניו כלפידים, ודי להביא הפסוק כי מלאך ה' צבאות הוא. ועוד אם היה דומה אז כמלאכי אש, גם כל גופו היה בוער כאש, ולמה הדגיש פניו דייקא. אך לפי דבריו שם הדברים מאירים, שכתב כי מה שנאסר למלאך להיות שם, הוא מפאת שדמות פניהם פני אדם, והיינו שיש בפנים שלהם ענין אדם, ואין הפנים שלהם מלאכותיים לגמרי. ועל כן אמרו על הכהן גדול שהיו פניו בוערות כלפידים, פניו דייקא, אשר לא לבד שכל גופו היה במדריגת מלאך, אלא היה עוד יותר נעלה מן המלאך, כי המלאך יש בו ענין אדם בפנים שלו, ומפאת זה הוא בכלל האיטור של וכל אדם וכו', מה שאין כן הכהן גדול היה פניו בוערות כלפידים, והיינו שגם הפנים שלו היה מלאכותיים לגמרי, ולא היה בהם מענין אדם כלל, ועל כן שפיר היה מלאכותי לגמרי, ושפיר ליתיה בכלל וכל אדם וכו' ע"כ. ודפח"ח.

אך לפי זה יש להקשות להיפוך, אם הכהן הגדול היה מלאך, איך הותר לו להסתובב עלי אדמות, הלא הארץ נתן לבני אדם ולא למלאכים. והוי כתרתי דסתר, דאם הוא עדיין אדם איך מותר לו להכנס לפנים, ואם הוא כמלאך אין לו רשות לדור בתחתונים. ויש לומר דלכך דייק הכתוב והארץ נתן לבני אדם, דגם אם התעלה האדם להיות הוא עצמו מלאך, מכל מקום הוא 'בן' אדם, שאבותיו אינם מלאכים, ושפיר ניתנה הארץ גם למלאכים שהם בני אדם.

והנה באור החיים הק' פירש, וירא אליו ה', שכוונת הכתוב היא, שבא להודיעו שהשרה ה' שכינתו עליו ונעשה מרכבה לשכינה, ותמצא שאמרו ז"ל (ב"ר מזו) שהאבות מרכבה לשכינה, והוא אומרו וירא אליו ה' שגילה ה' שכינתו אליו וכו'. ולזה תמצא שלא נאמר עוד וירא בכל

למלאכים. ועל כרחק צריכין לומר כתירוץ הגמרא שירדו למעלה מעשרה טפחים. [שוב נתעוררתי דכן מבואר ביד דוד סוכה שם]. ואם כן אברהם היה נצב על הארץ, והם היו נצבים עשרה טפחים למעלה ממנו, ועל כן שפיר אמר נצבים 'עליו' דייקא.

וזהו כוונת הכתוב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, דאיתא ברשב"ם (בראשית כה-כד) בכל דבר חידוש רגיל לומר 'והנה', וכמו שנאמר (שם) והנה תומים, והנה היא לאה (שם כט-כה) ע"ש. ובהיות שאברהם היה רגיל במלאכים (רש"י טו-יג), והם היו עומדים תמיד למעלה מעשרה. אבל כעת ראה דבר חידוש שלשה אנשים נצבים למעלה מעשרה. וזהו וישא עיניו בתמהון, וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו, למעלה מעשרה, וירא מלשון הבנה, התבונן שאי אפשר להיות שהם אנשים רגילים, שלא יתכן שהם יעמדו באויר, ועל כרחק שהם מלאכים בדמות בני אדם, וירץ לקראתם וישתחו ארצה, וכמו שמבואר באור החיים הק' שהכיר בהם שהם מלאכים.

*

ונתעוררתי מבני הרב יהושע שליט"א לבאר בזה מה דאיתא במדרש (שמו"ר כח-א), ומשה עלה אל האלקים (שמות יט-ג), באותה שעה ביקשו מלאכי השרת לפגוע במשה, עשה בו הקב"ה קלסטירין של פניו של משה דומה לאברהם, אמר להם הקב"ה אי אתם מתביישין הימנו, לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בביתו וכו' ע"ש. דאיתא בגמרא (שבת פח:): בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו וכו' ע"ש. והיינו ששאלתם היה, הלא השמים שמים לה', ולא הותר לבני אדם לדרוך שם, ואיך יתכן שמשה הוא בינינו. ואם כי משה הוא למטה מעשרה טפחים, טענו המלאכים אשר מי נתן שיעור זה דעשרה טפחים מיפסקא רשותא, ולפי דעתם כמו שאין ליכנס בתוך עשרה טפחים, כן אין להם רשות אפילו ביותר מעשרה טפחים.

על כן צר הקב"ה קלסטירין של פניו של משה דומה לאברהם, ואמר להם הקב"ה לא זהו שירדתם אצלו ואכלתם בביתו. איך ירדתם, הלא הארץ נתן לבני אדם ולא למלאכים, ועל כרחק משום שהייתם למעלה מעשרה טפחים, כן משה עומד למטה מעשרה טפחים, ואין זה בגדר השמים שמים לה', ואין לפגוע בו.

*

והנה בגמרא (מנחות קט:): איתא, אותה שנה שמת שמעון הצדיק, אמר להן שנה זו הוא מת. אמרו לו מנין

ועל דרך זה יש לומר במלאכים היורדים מלמעלה, כי לפעמים הם יורדים ברוחניותם מבלי מלבושי גוף, ואז הם כצבא השמים, וכיון שהארץ נתן לבני אדם, אין הם יורדים למטה מעשרה טפחים. אבל לפעמים מתלבשים בגופי בני אדם, ואז הם יכולים לירד למטה על הארץ כמו שאר בני אדם. ועוזא ועזאל שירדו למטה היו בגופי בני אדם, שהרי נלבש בהם יצר הרע לתור אחרי עיניהם, והיה בהם כח הולדה אשר אין במלאכים, וכיון שהיו מלובשים בגוף, על כן היו יכולים להסתובב בעולם כמו בני אדם.

ועל דרך זה יש לומר, כי מה שדרשו וכל אדם לא יהיה באהל מועד, אפילו מלאכים שנאמר עליהם ופניהם פני אדם, היינו רק כאשר הם מלובשים בגופם כבני אדם, אבל הזקן שנכנס ויצא עם שמעון הצדיק היה מלאך אלקים שלא נתלבש בגוף אדם, רק בדמות זקן ולבוש לבנים, ויצא ונכנס עמו למעלה מעשרה טפחים, דוגמת השכינה שהיה שורה שם על הכפורת למעלה מעשרה.

ולפי זה יש ליישב מה שהעיר באור החיים הק' (יה-ה), דאחר שהכיר אברהם בהם שהם משרתי עליון איך הזמינם לאכול ע"ש. ויש לומר דכיון שהשלשה אנשים שהיו נצבים עליו, הרי ירדו בגוף של בני אדם, ויתכן שעל ידי זה היה בהם גם מהותם של אדם, רעבון לאכילה וצמאון למים, ושפיר הוצרך אברהם לסעדם בבשר ולחם ומים.

*

והנה יש לומר בזה עוד, כי מצינו בגמרא (נזיר מג.) דביאה במקצת לאהל המת לא מקרי ביאה עד שיכנס רובו ע"ש. ויתכן שכן הוא גם באיסור כניסת בני אדם לשמים, שלא נאסר רק כשנכנס כולו ולא כשנכנס מקצתו. ולפי זה תתיישב קושיית הגמרא (סוכה שם) איך אחז משה בכסא כבודו כשעלה למרום, דיש לומר דאשתרבו ידיה דמשה והגיע עד הכסא הכבוד. ועל דרך שמצינו בבת פרעה, ותשלח את אמתה (שמות ב-ה), שנשתרבה אמתה אמות הרבה (סוטה יב:). ולא צריכין לומר דאשתרבו הכסא. אך בהיות שמצינו הסוברים דביאה במקצת הוי ביאה, כדאיתא בגמרא (זבחים לב:) טמא שהכניס ידו לפניו במקדש לוקה ע"ש. על כן תירץ דאשתרבו הכסא, ואתי שפיר לדברי הכל. אבל באמת למאן דסבירא ליה ביאה במקצת לא שמיא ביאה, יש לומר דהכניס משה את ידו בשמים ואחז הכסא.

והנה כשעלה משה למרום לקבל התורה כתיב, ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני, שני לוחות העדות (שמות לא-יח). וכיון שמשה היה עומד בארבעים יום הללו למטה מעשרה טפחים מהשמים, על כרחך צריכין לומר, שנתן ה' אותה למשה במקום אשר עמד תחת

הנבואות הנאמרות לאברהם אחרי זאת, אלא ויאמר ה', כי מצוי הוא לפני עטרה לראשו ע"כ. ומעתה אם אדם בשעה אשר רק רוח הקודש שורה עליו, פניו בוערות כלפידים, מכל שכן כאשר משרה ה' שכינת עוזו על ראש האדם, דוגמת אברהם אבינו, שנתראה עליו ה' להיות המרכבה לשכינה, בודאי שהיו פניו בוערות אז. ולכן אמר הכתוב, וירא אליו ה', שהשרה ה' שכינתו עליו, והוא יושב פתח האהל, ושוב אמר והוא 'כחום היום', שאברהם עצמו היה בוער אז כהשמש בגבורתו, ועל כן אמר בכ"ף הדמיון, כמו השמש שהוא חום היום כן היה אז אברהם עצמו.

*

אמנם אכתי יש להעיר, דבשלמא כאן יש לומר שהמלאכים לא ירדו למטה מעשרה, אמנם מצינו שכבר ירדו מלאכים עוד קודם המבול, דכתיב לעיל (בראשית ו-ב) ויראו בני האלקים את בנות האדם כי טובות הנה וגו' וילדו להם וגו'. ובגמרא (יומא סז:) עזאזל, שמכפר על מעשה עוזא ועזאל, וברש"י מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה אחות תובל קין, ועליהם נאמר ויראו בני האלקים את בנות האדם ע"כ. והם היו דרים בקביעות על הארץ, ולא מסתבר שכל מעשיהם היה תמיד למעלה מעשרה טפחים. [ובפרטי הדברים של עוזא ועזאל, עיין ילקוט בראשית רמז מד].

ואולי יש לומר בזה עוד, על דרך שמצינו באלהיו הנביא שעלה בסערה השמים, ומבואר בשו"ת חתם סופר (ח"ו סימן צ"ח ד"ה אבל) דבגילוי אליהו יש שתי אופנים, וזה לשונו, האמת יורה דרכו, כי מעולם לא עלה אליהו בגופו למעלה מיו"ד טפחים, אך נפרדה נשמתו מגופו שם, והנשמה עולה ומשמש למעלה בין מלאכי שרת, וגופו נתדקדק ושורה בגן עדן התחתון בעולם הזה. וביום הבשורה במהרה בימינו תתלבש נשמתו בגוף הקדוש הלו, ואז הוא ככל אדם מחכמי ונביאי ישראל, והוא מוסמך מרבו אחיה השילוני, או ממשה רבינו ע"ה אם הוא פנחס, והוא יסמוך את חכמי ישראל, ואז יש לו דין ככל בני ישראל, וכן בכל פעם שמתגלה ומתראה בעולם הזה מלובש בגופו הזך. אך כשמתגלה בנשמתו כמו ביום המילה, אז איננו מחויב במצות, במתים חפשי כתיב (תהלים פח-ו) וכו'. וכשמתגלה על אופן זה הרי הוא מלאך, אף על פי שלומד תורה ומגלה דינים, אין לקבוע הלכה על פי דבריו, דהוה ליה רק כמו חלום ורוח נבואה ואין משגיחין בבת קול. אך כשמתגלה בלבוש גופו הרי הוא מגדולי חכמי ישראל, ותשבי יתרו קושיות ואיבעיות, ואליו תשמעון כי מי כמוהו מורה ע"כ. ובאור החיים הק' (במדבר כא-יז) כתב מהזוהר הקדוש (ויגש ט.) כי בהגיעו לגלגל החמה שם נפשט מגופו, והניח אותו בגלגל חמה, וכשהוא יורד למטה לובשו ויורד בו ע"כ.

השמים. אך אי ביאה במקצת לא שמייה ביאה, יתכן גם כן שנשתרבב ידו של משה עד הכסא הכבוד שיוכל לקחת אותה מאת ה' היושב על הכסא. ויש לומר דזהו שאמר הכתוב (דברים ל"ב) ולכל היד החזקה וגו' אשר עשה משה וגו', וברש"י שקיבל את התורה בלוחות בידיו ע"כ. שרימו במה שקורא ידיו של משה אז בתואר 'יד החזקה', עבור שנשתרבב ידו הרבה אמות כדי להגיע עד הכסא הכבוד ולקבלה.

אך עדיפא יש לומר, דאי נימא דביאה במקצת לא הוי ביאה, היה מותר למשה ליכנס בשמים עד רובו של גופו. וכיון דגובהו היה עשר אמות (שבת צ"ב), אם כן היה רשאי ליכנס בשמים עד רובו, דהיינו ד' אמות, ושש אמות ממשה היו למטה מעשרה טפחים, ושפיר היה ראשו וידיו בשמים. ויש לומר דלכן הנגינה על ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו, הוא מונח רביעי, לרמוז שנתן ה' את הלוחות למשה בשמים, כי ארבע אמות של משה היה מונח בשמים.

והנה שיעור אמה הוי ששה טפחים (עירובין ג', כלים י"ט), ואם כן גובהו של משה ששים טפחים. והוי רובו ל"א טפחים ומיעוטו כ"ט טפחים. והוי שרי ליה למשה להכניס מיעוט גופו גם בשמים. והיה י"ט טפחים של משה בשמים ממש, ועשרה טפחים בתוך העשרה הסמוכים לשמים, ורובו של גופו למטה מעשרה. וזהו שנרמז בנתינת התורה לידיו של משה, ולכל 'היד' החזקה, שהוא עולה י"ט, שזהו שיעור גופו של משה בתוך השמים כאשר קיבל התורה. ולמאן דאמר (שם) דשיעור אמה הוי חמשה טפחים, הוי גובהו של משה חמשים טפחים, וכ"ד טפחים היה רשאי להכניס למעלה, והוי י"ד טפחים בשמים, הרי זה נרמז בה'יד' החזקה.

*

ונחזור לפרשתנו, במה שאמר אברהם להמלאכים, כי על כן עברתם על עבדכם, דהנה להלן בפרשה נאמר אצל הגר, ותלך ותתע במדבר באר שבע (כ"א-ד). וברש"י חזרה לגלולי בית אביה (פרקי רבי אליעזר ל) ע"כ. ולכאורה פשוטו של מקרא הוא שטעתה בדרך, ולמה מוציאין הכוונה מפשוטו, לומר שחזרה לעבודה זרה.

וראיתי לספר בשם גאון אחד מליטא נרבי מרדכי פרוגרמנסקי, שנסע פעם במסלת הברזל בליטא

ממקום למקום. ובמהלך הנסיעה התחיל לדבר בדברי תורה עם יהודי תלמיד חכם שנסע גם כן אצלו, עד שמתוך הריכוז בלימודם לא שמו לב לרדת בעירם, ונסעו להלאה, ולאחר זמן ראו שהם נמצאים רחוק מביתם, ולא היה עוד אפשרות לחזור באותו היום, והצטערו מאד. וניגשו אל אחד מבעלי העגלות שיוליך אותם לבית יהודי. וכאשר הגיעו שם שמח הבעל הבית מאד, ושאל אם אחד מהם הוא מוהל. והשיב האיש כן, וסיפר שנולד לו בן ולא הרגיש כל כך טוב, וכעת אחר הצהריים הודיע לו הרופא שאפשר למול, ואני יהודי יחידי כאן ואין לי מוהל. ובכיתי והתפללתי לה' שיזמין לי מוהל שאוכל למול את בני, והקב"ה זימן אתכם פה, ושמחתי גדולה מאד.

ואמר הגאון הנ"ל להיהודי שנסע עמו, הן דיברנו בלימוד בדרך, ולא שמנו לב לרדת בעירנו, ולפי ראות העין נעשה כאן טעות, ותעינו מן הדרך. אבל כעת נתברר לנו שאין כאן הטעיה, אלא ה' הדריך אותנו על כל צעד, ותפלת יהודי זה שהוצרך למול את בנו, הביאו אותנו לכאן. וסיים שבזה אני מבין מה שנאמר על הגר, ותלך ותתע במדבר באר שבע, אם לפי דעתה היתה כאן 'ותתע', זאת לא יתכן במי שיוצא מביתו של אברהם שהיה שרויה באמונה טהורה, ועל כרחק שחזרה לגלולי בית אביה, כי יהודי לא תועה, הוא מודרך תמיד ע"כ.

ועל דרך זה היה באברהם, אשר חיות נפשו היה עשיית חסד, וכאשר הוציא ה' חמה מנרתיקה, ובדרך הטבע אין עוברים ושבים, התפלל לה' שיזמין לו אורחים, ותפלתו עשתה רושם, אשר בהיות שאין דרכן של בני אדם לצאת בעת כזאת, שלחו לו מלאכים בדמות אנשים כדי להחיות נפש אברהם שיוכל לעשות חסד. ועל כן אמר להם אברהם, אתם חושבים שעברתם כאן בשביל צורכם להגיע להמקום אשר אתם צריכים להגיע. לא כן הוא, מה' מצעדי גבר כוננו, תפלתי שהתפללתי להזמין לי אורחים הביא אתכם כאן. ואקחה פת לחם וסעדו לבכם 'כי על כן עברתם על עבדכם', שהסיבה מן השמים שיצאתם לדרככם כעת היתה 'על כן', עבור שאוכל ליקח פת לחם ליתן לכם לסעוד לבבכם. והוא מוסר השכל, שהאדם מודרך מה' בכל פעולותיו, רק לא בכל פעם מכיר לראות סיבת הדברים, אבל לאמיתו הכל בהשגחה, ולא ירע לבבו בשום פעם כאשר לא פעל בדרכו מה שהתכוון לפעול, כי הכל מן השמים, ואלקים הבין דרכו.

הגליון הזה נתגדב על ידי

מוה"ר ר' שלום יוסף לעווינגער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנס בנו לעול התורה והמצות

מוה"ר ר' אליעזר בלומענפעלד הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוס בני למול מוב